

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)

Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)

Band: 69 (1984)

Heft: 23

Artikel: La funcziun dallas intituziuns socialas enteifer la diaconia dalla Baselgia

Autor: Mäder, Otmar

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881624>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 30.07.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

La funcziun dallas instituziuns socialas enteifer la diaconia dalla Baselgia

dad Otmar Mäder

Referat da monsignur uestg Otmar Mäder, tenius ils 31 da mars 1982 a Luzern, a caschun dalla festivitat dil giubileum da 50 onns «Uniu dallas instituziuns socialas catolicas dalla Svizra».

Per romontsch da sora Florentina Camartin

I. Motivaziun e caracterisaziun dall'activitat sociala cristiana

Resumada d'entgins aspects da grond'impurtonza sco basa per ulteriuras reflexiuns:

a) Motivaziun:

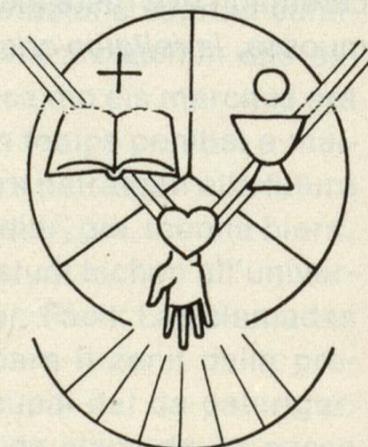
Mintga activitat cristiana cumpeglia treis postulats:

- l'annunziaziun digl evangeli,
- la celebraziun dalla liturgia,
- il survetsch al proxim, numnaus diaconia.

Quels treis postulats s'audan nundispensablamein ensem. L'annunziaziun digl evangeli e la celebraziun dalla liturgia ston purtar fretg ella diaconia. La diaconia denton sto adina s'orientar al plaid divin ed era vegnir integrada ella liturgia. La diaconia vivida e praticada en quei senn ei in element impurtont per la credibladad dil priedi e per la sinceridad dall'acziun liturgica.

La diaconia, quei vul dir: survir e segidar culs concarstgauns ei in agir che pretenda noblezia dil cor. La diaconia che sebasa sils elements dalla cardientscha e dil survetsch divin daventa aunc pli preziosa che quei ch'ella ei gia ord atgna valur.

La diaconia cristiana anfla sia motivaziun els suandonts quater facturs:

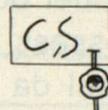
1° Egl exempl ed ella doctrina da Cristus.

2° Ella missiun ed egl engaschament dalla Baselgia.

3° Els documents dil concil e quels dalla sinoda dils uestgs e dallas sinodas dils uestgius svizzers.

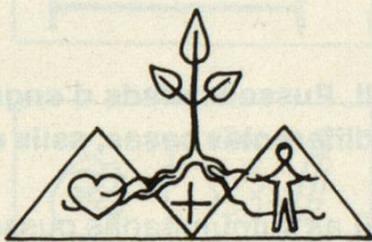

4° Ella historia dalla Baselgia.

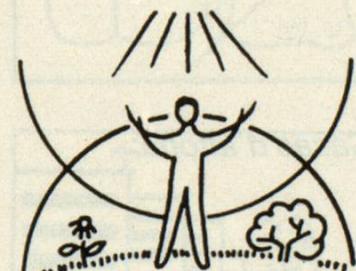

b) Il caratter special della diaconia cristiana ed ecclesiastica:

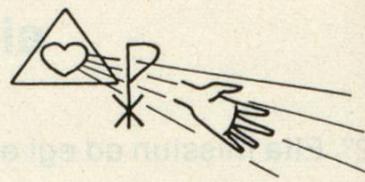
1. La caritas cristiana e la lavur sociala dalla Baselgia ha ina motivaziun pli profunda che motivs sulettamein humanistics. Ella ha sias ragischs ella carezia tier Diu ed en las consequenzas che quella carezia ha en risguard viers il concarstgaun. Vera carezia proximala sto flesseggiar ord la carezia tier Diu ed ei en medem mument il barometer da nossa carezia tier Diu. Ella ei in duer permanent dil cristian che renconuscha che mintga carstgaun ei scaffius tenor la semeglia da Diu.

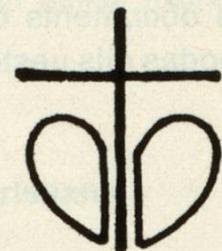
2. La caritas cristiana ed igl engaschament social dil cristian risguarda seriusamein tut ils basegns dil carstgaun, ton ses basegns per siu beinstar terrester sco ses basegns per siu salit perpeten. Nies survetsch caritativ serestrenscha mai mo sin aspects religius e mai mo sin aspects mundans.

3. La caritas cristiana ei adina era annunziaziun dil salit e dalla carezia divina. La caritas cristiana sto annunziar la buontad dil Segner che s'empatscha da mintga miseria humana. L'activitat caritativa ei buca proselitissem, mobein perdetga dalla carezia da Diu pils carstgauns.

4. La carezia cristiana sto esser radicala: il cristian duei buca dar semplamein enzatgei da siu possess, mobei duei sespruar d'imitar igl exempl da Cristus e parter sia ventira cun ses concarstgauns. En cass extrem sto el perfin esser promts da riscar si'atgna veta per siu concarstgaun.

5. La carezia cristiana pretenda engaschament optimal pils auters. Il cristian astga buca ver en egl en emprema lingia mo siu agen beistar, anzi, el ei obligaus da tonscher maun e segidar cun siu concarstgaun.

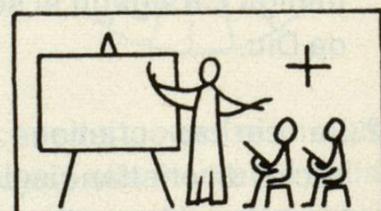

II. Pusseivladads d'engaschament per la diaconia dalla Baselgia en las differentas casas, asils ed instituts

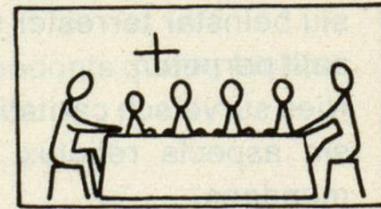
(Las sutnumnadas pusseivladads san esser colligiadas ina cun l'autra en pliras variantas. Nus numnein cheu mo ils elements principals da quelles activitads.)

Scola ed educaziun:

p.ex. oravontut en internats e collegis.

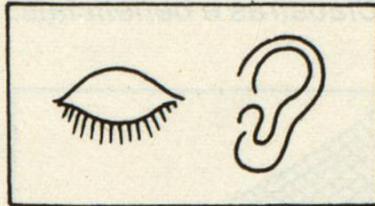

Casas d'affons:

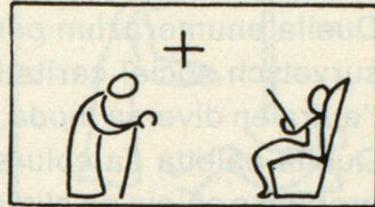

Casas per impidi:

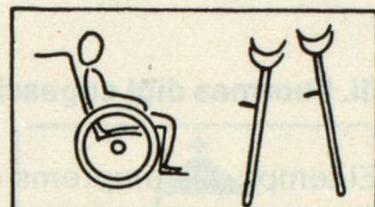
(seigi corporalmein ni spirtalmein)

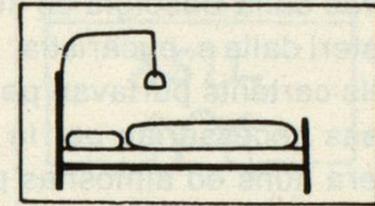
Asils da vegls:

Asils da tgira:

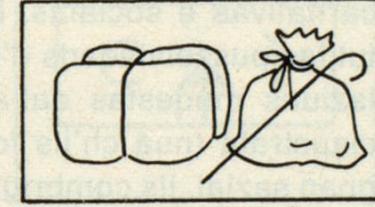
Spitals:

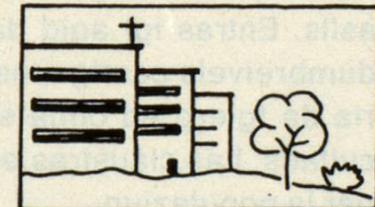
Internats per affons e giuvenils donnegiai entras igl ambient:

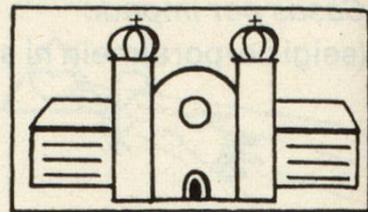
Hospezis per fugitivs ed emigrati:

Instituts da scolaziun e da rehabilitaziun:

Clastras e beneficiats:

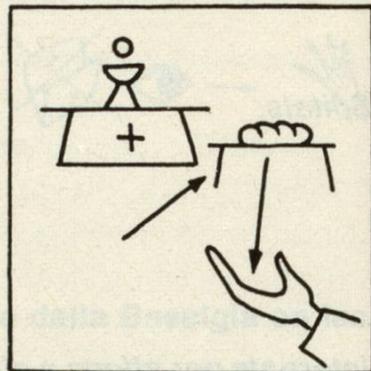
Quella enumeraziun persula muossa ch'ei dat biaras variantas d'agid e survetsch social caritativ e che quellas san esser cumbinadas ina cun l'autra en diversa moda, p.ex. scola ed internat.

Quella paletta da colurs aschi variablas presenta era ina mischeida da problems ch'ein da sligiar.

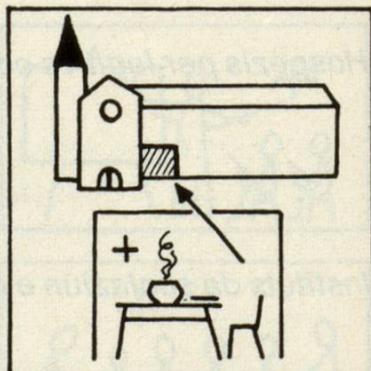
III. Fuormas digl engaschament social e dalla caritas cristiana

El temps dils emprems cristians han ins tschen-tau igl engaschament social e las ovras caritativas dalla Baselgia en stretga relaziun cun il misteri dalla s. eucaristia.

Ils cartents purtavan perquei buca mo las caus-sas necessarias per la sontg'unfrenda, mobein era duns ed almosnas pils paupers e basignus. Pli tard han ins remplazzau quels duns naturals cun l'unfrenda da daners che nus vein aunc oz e che vegn duvrada per survetschs socials e caritatius.

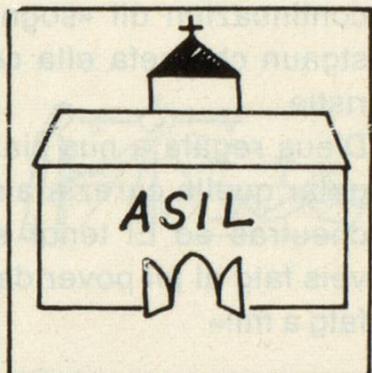
Dapi ch'ins ha fundau cuminonzas religiusas e claustras ein quellas s'engaschadas en ovras caritativas e socialas. Lur engaschi cumpeglia tut las pusseivladads d'agid, seigi quei ellas relaziuns mudestas dalla stivetta sper la porta claustrala (nua ch'ils fomentai vegnevan e vegnan saziai, ils combrigiai consolai, ils basignus susteni) ni en engaschi permanent en casas ed asils. Entras igl agid dallas claustras han nondubreivels carstgauns cumbrigiai ed en miseria da tgierp ed olma saviu surmuntar lur difficultads. Las claustras ein adina ina benedicziun per la populaziun.

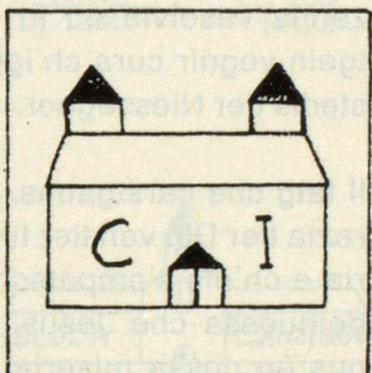
Igl engaschi missiunari pli intensiv dalla Baselgia e la fundazion dils divers uordens religius e dallas congregaziuns cun activitat oravontut sociala han aviert novas dimensiuns e fuormas d'agid.

Ins spetga buca pli entochen ch'enzagti vegn e splunta per agid, anzi ils members da quellas cuminonzas religiusas han entschiet ad encuir e visitar ils basignus leu nua ch'els vivan, en lur ambient da paupradad, miseria e disfortuna. Quei ei il cass en biars loghens dalla missiun ed en loghens d'epidemias, da catastrofas ed autras miserias.

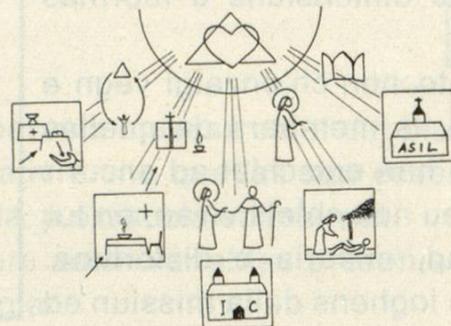
Plaunsiu han ins fundau pli e pli bia asils ed instituziuns ellis qualas persunas che vegnan buc a frida cun l'atgna miseria pon vegnir recepidas. En quellas casas anflan ellis schurmetg, agid e promozion da lur qualitads.

Cun il svilup dalla scola cristiana han ins fundau internats, collegis ed instituts. Quellas instituziuns porschan alla generaziun giuvna ina educaziun e scolazion che munta in solid fundament per lur activitat futura.

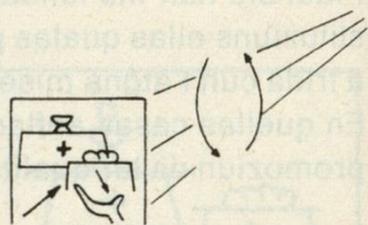

En tut quellas differentas fuomas d'activitat cristiana ecclesiastica, caritativa e sociala semuossan plirs aspects dalla carezia ch'il Segner ha per ses affons:

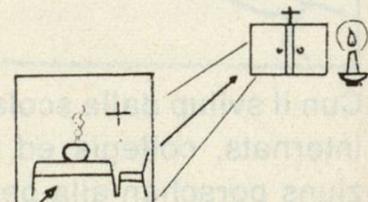

L'emprema fuoma dalla caritas cristiana ei ina continuaziun dil «sogn brat» denter Diu e carstgaun che sefa ella celebraziun dalla s. euca-ristia.

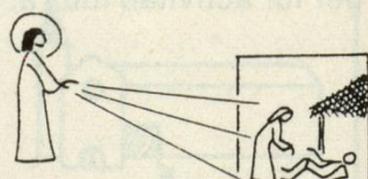
Dieus regala a nus sia carezia. Nus astgein regalar quella carezia als paupers e returnar ella cheutras ad El tenor siu plaid: «Quei che vus veis fatg al pli pover da mes frars, quei veis vus fatg a mi!»

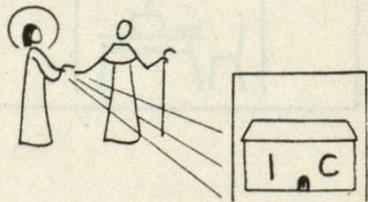
La fuoma d'activitat caritativa che vegneva e vegn praticada ellas claustras serradas ei in'en-zenna veseivla ed in mussament che nus astgein vegnir cura ch'igl ei cun nos quitaus e fastedis tier Niessegner.

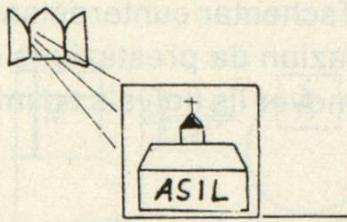
Il fatg che carstgauns, ch'ein tschaffai dalla carezia tier Diu van tier lur concarstgauns en miseria e ch'els s'empatschan dad els plein carezia demuossa che Jesus, che ha cumpassiu cun nus en nossa miseria, vul adina puspei vegnir tier nus.

Ils loghens da scolaziun, p. ex. collegis ed instituts, regordan nus alla verdad che Dieus pren nus serius, ch'el pren nus era adina puspei pil plaid e ch'el giavischha nies engaschament.

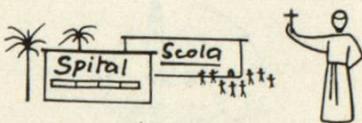
Las casas, ils hospezis, instituts ed asils, spitals e scolas dueigien esser fermas perdetgas per la verdad che Dieus vul esser nossa patria e ch'el vul dar a nos in di schurmetg beau e definitiv en siu reginavel.

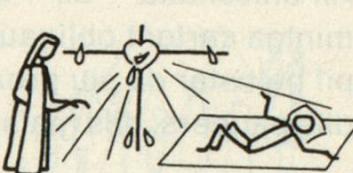
IV. La caritas cristiana ha en egl ils sequents aspects

Situaziuns e temps per la missiun.

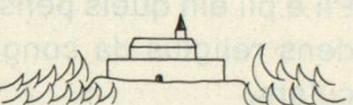
Annunziar igl evangeli en moda fascinonta, incantar per la cardientscha.

Purtar agid e cunfiert als carstgauns en temps da miseria, p.ex. en temps da malsogna ni en cass da disgrazias. Quei sa il singul cristian mo entrais ina sincera carezia tier nies Spindrader. Entras quella carezia vesa el era Cristus el concarstgaun che pitescha.

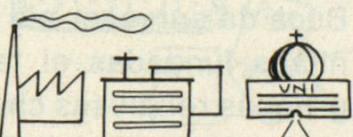
Mussar la via en temps furius da nuncardientsha e da decadenza morala. Schurmegiar e salvar entrais bien exempl e distanza dad excess.

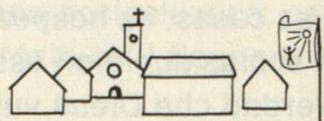
En temps da cumbats culturals cun spért anticrist garantir la scolaziun da fermas persunalitads (ord omisduas schlattineas) en pievel e cader catolic. (Scolas claustralas, collegis, instituts etc.)

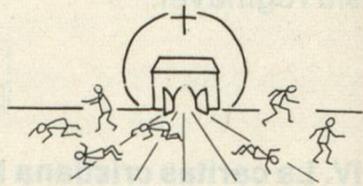
Segirar alla giuventetgna, oravontut en temps da malruaus social e da desorientazion dil senn per las veras valurs, scolaziun ed infirmaziun en principis cristians.

Tschentar cunterpeisa alla tendenza da survale-taziun da prestaziuns cun prender serius e promover ils fleivels ed impedi.

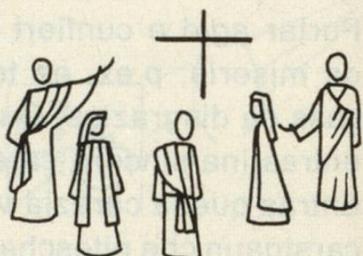

Esser intermediatura per tut quels che san buacrer e buca urar. Crer, urar ed agir en fideivladad era per quels che ein desorientai en temps da viriveris ed anticristianissem.

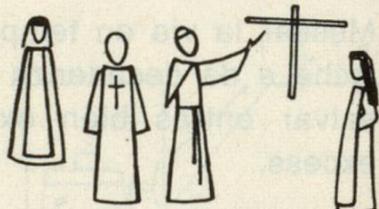

V. Purtaders digl engaschament social e dalla caritas cristiana

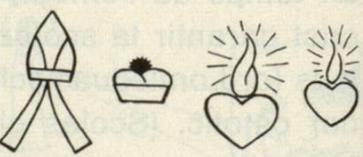
All'entschatta dil cristianissem sesenteva mintga cartent obligaus da prestar siu pusseivel pil beinstar da siu proxim, oravontut pil beinstar dils paupers, dils malsauns ed impedi.

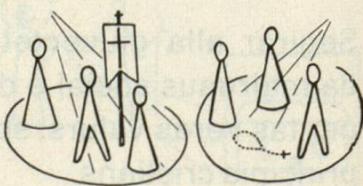
Pli e pli ein quels pensums vegni surpri dils uordens religius da congregaziuns ed instituts seculars.

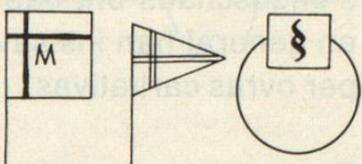
Adina puspei han spirituals ed uestgs, sco era singulas personalitads che possedevan clamada e carisma speciala per igl apostolat dau novs impuls ad instituziuns existentas, ni fundau e tgirau cun gronda carezia e perseveronza novas ovras socialas.

Buca da surveser ein en quei connex las fraternitads fundadas el temps medieval ed autres gruppas religiusas che vevan savens per mira in engaschament caritativ social.

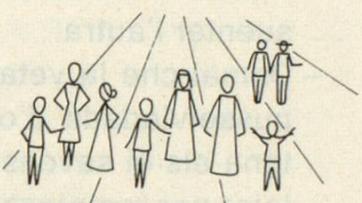
El 19avel tschentaner han ins fundau numerusas uniuns e gruppas cun interess e prestaziuns da tempra caritativa e sociala che sebasan sin motivaziuns religiusas. Els davos decennis han uniuns cun miras concretas funcziunau oreiframain sco pertadras d'instituziuns social-caritativas. Per part existan ellas aunc oz e prestan lavur da vaglia.

En nos dis sesarvan nossas pleivs pli e pli a quels pensums. En quei process giogan las differentas «gruppas d'acziun» ed ils cussegls dalas pleivs ina rolla impurtonta.

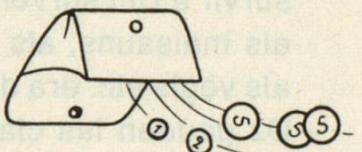

Pli e pli stuessen nus svegiliar il senn da responsabladad da tut ils cartents per ils pensums socials e caritativs dalla Baselgia sinauei che il spért da solidaritat che regeva denter ils emprems cristians uneschi nus pli e pli.

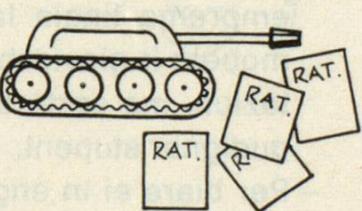
VI. Problems hodierns

El temps da crisa denter las duas uiaras mundiales muncavan dapertut ils daners. Quei ha era giu consequenzas per nos asils, instituts, spitals etc. La munconza da daners ei era stada in dils motivs per la fundaziun d'ina uniu per las instituziuns socialas catolicas dalla Svizra (SKAV).

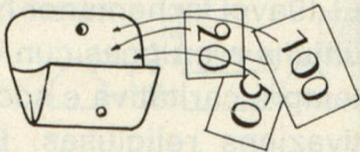

Duront la secunda uiara mundiala han nos asils, scolas e spitals giu da sbatter cun grondas difficultads muort la raziunalisaziun da vauticalias, da textiliais e da material da brisch.

Gest en quellas difficultads ha la SKAV purtau grond agid a nossas instituziuns.

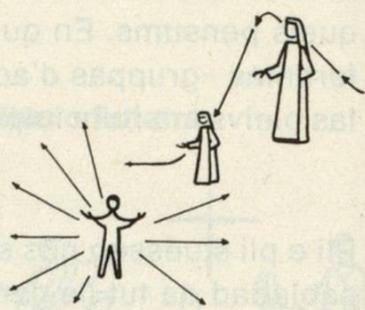
Suenter la secunda uiara mundiala ei il stadi s'engaschaus bia dapli en caussas socialas ed en general han ins saviu impunder dapli daners per ovras caritativas.

Oz essan nus cunfruntai denter auter cun ils suandonts gronds problems:

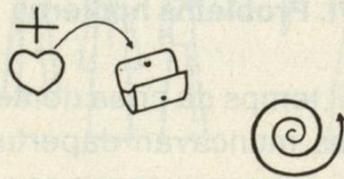
1. munconza da persunal:

- las claustras san buca pli metter a disposiziun soras avunda per ils basegns da nossas instituziuns. Muort la munconza da soras giuvnas (oz sedecidan gie mo pli paucas giuvnas per la veta claustral a cun apostolat) san soras che han luvrau ina veta ora e pon capli vegnir remplazzadas, aschia che las claustras ein sfurzadas da dar si ina casa suenter l'autra.
- Damai che la veta moderna porscha tontas pusseivladads d'occupaziun alla giuventetgna eis ei savens era grev d'anflar avunda laics per remplazzar las soras che partan.

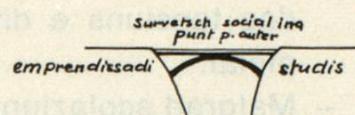

2. La motivaziun per in tal engaschament ei oz in'autra che pli baul:

- Pli baul eran ins motivaus per la lavur sociala entras aspects religius. Il patratg da survir a Diu survend als paupers, als orfens, als malsauns, als affons, alla giuventetgna, als vegls etc. era dominonts.
- Oz gaudan las clamadas socialas aunc pulita stema dil pievel e muort igl agid dil stadi ei il survetsch social pagaus endretg e magari fetg bein. Perquei ei la motivaziun per eleger talas clamadas beinduras buca pli en emprema lingia la perschuasiun religiusa, mobein il giavisch da guder ina certa reputaziun, ina certa affirmaziun da sesez e da gudignar stupent.
- Per biars ei in engaschament social mo ina «staziun» ni ina «fasa transitorica», ina punt

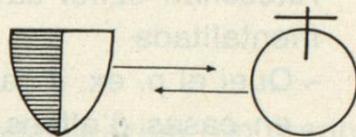

per contonscher in'autra mira. Quei caschuna numerusas mutaziuns enteifer il personal e smasa las pusseivladads per relazioni constantas ch'ils confidai drovan.

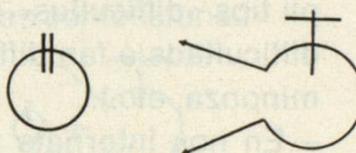
3. Gest sil camp dalla caritas e dils pensums socials ston ins constatar tscheu e leu certas tensiuns denter il stadi e la Baselgia. Pli baul sempitschava mo la Baselgia da bia survetschs. Oz s'engascha era il stadi.

- Quei porta gronds avantatgs, mo era ses problems. Il stadi surpren per part pensums d'organisaziun (recepziuns e controllas, etc.) ed impunda considerabels mieds finanzials. Persuenter tschenta el era prensiuns e fa perscripziuns da maniera che l'activitat religiosa ei buca pli schi levamein pusseivla en quellas casas sco pli baul.

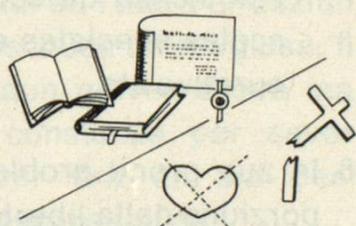
4. Suenter il 2. concil vatican ein las diversas confessiuns s'aviartas ina viers l'autra era en lur activitat social-caritativa.

- Quei svilup ei da beneventar zun fetg per quei che la collaborazion sin quei camp porta biars avantatgs.
- Tonaton sa quella coordianzjun era provocar grondas difficultads e problems.

5. In grond problem sepresenta era en risguard dalla scolaziun dils engaschai.

- Oz mett'ins gronda peisa sin ina scolaziun optimala. Diplomands e diplomandas sorteschan dallas diversas scolas cun enormes enconuschientschas scientificas e specificas e cun tontas bunas ideas che ein beinsavens aunc buca experimentadas e che selain buca senz'auter realisar el plaz da lavour, damai che la practica s'accorda buc adina cun la teoria. Ils differents meinis e las diversas metodas san caschunar gron-

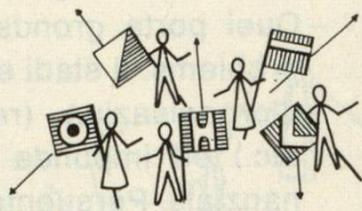

das tensiuns e difficultads denter ils emploiai.

- Malgrad scolazion extendida ston ins beinsavens era constatar che certas qualitads da niebel caracter mauncan als emploiai e che lur perschuasiun religiosa ei fetg falombra.

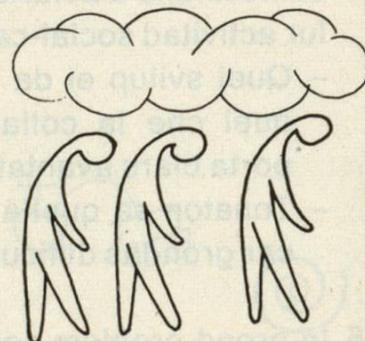
6. Ils cussadents da nossas instituziuns secrete ruteschan ozildi savens da pliras naziuns e mentalitads

- Quei ei p. ex. il cass tiels affons e giuvenils en casas d'affons ed en internats. Quei ei era il cass tier ils geniturs dils affons, che han gie ina grond' influenza sind quels.
- Cheutras ein educaturs e scolasts tschentai avon novs e grevs problems.

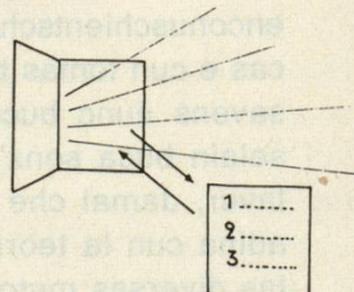
7. La constellaziun dils cussadents en nossas casas socialas ed en nos internats ei ozildi in' autra che quella d'avon onns. Nus vein oz dapli tips «difficultus» (affons ni carschi che han difficultads e fan difficultads en scola, ella cuminanza, etc.).

- En nos internats vegnan dapli affons e giuvenils ord famiglias «beinsituadas» (talas da rihezia anetga) scolai ed educai che affons ord famiglias da relaziuns mudestas. Quei svilup ei sefatgs entras la decentralizaziun dallas scolas cantunalas ed entras l'existenza da scolas medias regiunalas e scolas specialas en risguard da pedagogia curativa etc..

8. In zun grond problem sepresenta ellas porzioni dalla libertad, che vegn propagada e pretendida e la disciplina che ei necessaria.

- La tensiun che nescha ordlunder ei in problem general perquei che la giuentetgna pretenda adina dapli libertad, schegie

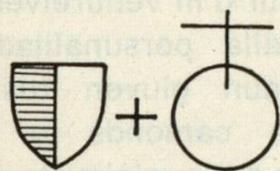

ch'ella ha gia biaras pusseivladads per guider la libertad che vegn concedida (entras daners e mobilitad).

- Muort las influenzas d'ordvart vegnan educaturs els internats adina puspei confruntai cun pretensiuns da libertads ch'ins sa buca conceder en internats. Quei caschuna grondas tensiuns.

VII. Pensums actuals

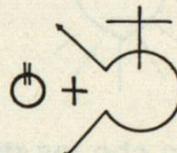
En tuttas domenas d'engaschament social-caritativ ei la collaboraziun denter stadi e Baselgia indispensabla. Ella porta bia avantatgs e sto vegnir tgirada cun quita.

Denton: La valur digl engaschament ord perschua- siun religiusa astga buc ir a piarder. La Baselgia sto considerar igl engaschament social e las ovras caritativas sco pensums che s'audan adossai a sia missiun. Ella astga mai vegnir puttamesta diltuttafatg allas ordras dil stadi, mobein sto veramein saver operar sco Baselgia.

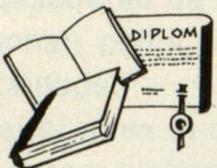
La collaboraziun en senn ecumenic ei necessaria era egl engaschament social, pertgei ch'ei va cheu per postulats als quals tut las confessiuns cristianas ein obligadas. Ultra da quei han biars affons e giuvenils en nos internats geniturs da differentas confessiuns.

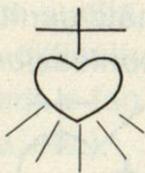
Denton: La direcziun da talas instituziuns duein ver caractar confessiunal ed astga buca vegnir stratga baul en ina, baul en l'autra direcziun da perschuasiun religiusa. Il carstgaun giuven drova ina certa constanza per saver s'infirmir era en sia perschuasiun religiusa.

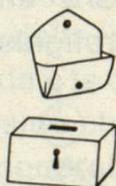
La scolaziun e perfecziun permanenta dil persunal ei senza dubi necessaria. Igl ei perquei era impurtont ch'ins metti peisa sin scolaziuns renconuschidas e sin la terminaziun dils studis cun examens.

Denton: Las qualitads d'in bien caracter e la perschua-siun religiusa astgan buca vegnir negligidas ed ir a piarder.

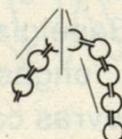
Secapescha che las pagas e las prestaziuns socialas dils emploiai ston esser regladas. Medemamein sa negin vegnir obligaus ad in tal survetsch per veta duronta. La libertad persunala sto era esser garantida en quei risguard.

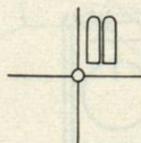
Denton: Ils engaschai ston adina esser consciens che lur motivaziun per quei survetsch duei esser il giavisch da gidar e buc en emprema lingia il giavisch da gudignar. Ils educaturs ston era esser cunscients da lur responsabladad viers ils af-fons partenent il contact vicendeivel ch'ei da gronda muntada. Els ston far tut il pusseivel per promover e mantener bunas relaziuns.

En favur d'in ventireivel svilup dalla personalitat dil carstgaun giuven restrensch'ins camonds e scamonds ad in minimum absolut. Era en internats duei il giuvenil buca stuer ver il sentiment d'esser serraus en.

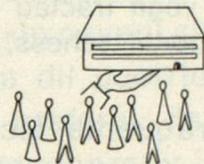

Tonaton: sto il giuvenil s'en-disar ad in bien uorden ed emprender da tschenttar accents tenor valurs buca mo materialas.

Secapescha che nos asils ed instituts han lur pensums specials e han gronda funczion e muntada enteifer nossa societad. Adina vegn ins ad esser visaus vi sin tales instituziuns.

Tonaton: sto il senn da responsabladad dall'entira populaziun vegnir promovius, sch'ins vul che nossas instituziuns vegnien pertadas er egl avegnir cun ton idealisem sco tochen dacheu.

In siemi

Raoul Follerau rauenta:
jeu hai semiau d'in um
ch'ei cumparius avon il tron da
Niessegner schend:
«Mira, miu signur e miu Diu,
jeu hai observau tia lescha,
hai fatg nuot malgest,
nuot dil schliet,
commess buc in malfatg,
mes mauns ein schubers.»

«Gie, daveras, gnanc da dir»,
ha Niessegner rispondiu,
«tes mauns ein schubers,
mo els ein vits!»

*

La ventira anflein nus buca
sche nus tscherchein ella.
Ella s'avischina bufatg
duront che nus segidein
cun nies concarstgaun.

*

Tgi ch'ei sin via viers il parvis
survegn magari vischigias.